

Aan: de Fractievoorzitters in de Gemeenteraad, t.b.v. de collegeonderhandelingen

Gemeente Woerden 14.004866

Registratiedatum: 28/03/2014
Behandelend afdeling
Afgehandeld door/op:

Raad 27 MAART 2014

Beh. Ambt.:

1, 24 maart 2014

Streefdat.:

Afschr.: BenW / owz

B.V.O.:

Geacht gemeenteraadslid,

Hartelijk gefeliciteerd met uw verkiezing tot volksvertegenwoordiger in uw gemeente.

Uiteraard wilt u uw gemeente perspectief bieden en de jeugd een toekomst geven. Dit terwijl er grote veranderingen op uw gemeente afkomen: meer taken en verantwoordelijkheden, minder geld om het voorzieningenpeil in uw gemeente overeind te houden. **Kunst, cultuur en erfgoed** spelen daarbij een belangrijke rol.

Tijdens ons Gemeentelijk Cultuurcongres in januari (m.m.v. de VNG) noteerden wij:

- 'De geschiedenis leert dat cultuur allesbehalve een overbodig onderdeel is van een gemeente. Het verbindt zich met nagenoeg alle beleidsterreinen waarmee een bestuurder te maken heeft.' (Frits van Oostrom, hoogleraar, oud-president KNAW).
- 'Kunst & kids is een gouden combi, we kunnen niet vroeg genoeg beginnen met creativiteit stimuleren.' (Antoinette Laan, wethouder sport en cultuur Rotterdam).
- 'Waarom werd er in de armste wijk van Leeuwarden het hardst geflyerd voor Culturele Hoofdstad 2018? Omdat kunst mensen het gereedschap voor nieuwe perspectieven aan kan reiken.' (burgemeester Ferd Crone van Leeuwarden).

Bekijk een korte **compilatiefilm** en andere verslagen van het congres op: www.kunsten92.nl.Op de VNG-site vindt u nuttige informatie voor de collegeonderhandelingen: Wegwijzers Cultuur en Raadgevers Cultuur (www.vng.nl).

Kunsten '92 doet een oproep aan alle raadsleden om kunst, cultuur en erfgoed vanuit een heldere visie op de toekomst van de gemeente te bekijken. Richt u niet alleen op de korte termijn effecten op de begroting. Een gemeente-agenda van *overheid, cultuur en bedrijfsleven voor de langere termijn* kan richting geven aan uw beleid en nieuwe mogelijkheden scheppen. Bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, zorg, werkgelegenheid en economie. Met kunst en cultuur kunt u uw gemeente bovendien op de kaart zetten. Neem daarbij ook uw verantwoordelijkheid voor de jeugd en maak gebruik van bestaande faciliteiten zoals de Cultuurkaart en het Jeugd cultuurfonds!

Graag brengen wij hierbij de *Erfgoedagenda 'Goud in Handen'* en de *Gemeentelijke Cultuuragenda* van Kunsten '92 onder uw aandacht. Doe uw voordeel met de **praktische tips en voorbeelden** in deze brochures. En laat u inspireren door bijgevoegde *interviews met zes wethouders*. U kunt gerust contact met ons opnemen indien u vragen of opmerkingen heeft. Wij wensen u veel wijsheid bij de collegeonderhandelingen en in uw raadswerk.

Met hartelijke groet,

Jet de Ranitz, voorzitter Vereniging voor kunst, cultuur en erfgoed Kunsten '92

WINTERSWIJK – wethouder Rik Gommers

INTERVIEWS

“Winterswijk is drie keer genomineerd voor de BNG Bank Erfgoedprijs. Dat is niet voor niets. **De kracht van ons erfgoedbeleid is dat we niet alles vanuit het stadhuis verzinnen, maar veel samen met onze burgers doen.** We betrekken de verschillende belanghebbenden bij onze plannen en proberen verschillende initiatieven met elkaar te verbinden, zoals in het geval van Villa Mondriaan of van boerderij Freriks, een gerestaureerde boerderij waar mensen met een geestelijke beperking werken. Het is interessant om te kijken hoe erfgoed te verbinden met nieuwe functies, waardoor je een verdienmodel kunt creëren dat niet alleen hangt op geld van de overheid. We hebben in Winterswijk geen groot cultuurbudget. Het gaat erom dat je als overheid de middelen die je hebt op de juiste manier inzet. Daardoor lukt bij ons heel veel en zijn mensen trots op hun erfgoed. Ook na de verkiezingen willen we doorgaan met dat Winterswijkse model. Erfgoed behouden loont, dat blijkt ook uit onderzoek. Het levert geld op voor de lokale economie, bijvoorbeeld als het gaat om huizenprijzen of inkomsten voor de horeca. Door op zo’n rationele manier erfgoedbeleid te onderbouwen, kun je politiek en maatschappelijk draagvlak creëren.”

ROTTERDAM – wethouder Antoinette Laan

“De bezuinigingen aan het begin van deze collegeperiode kwamen fors over. Maar het was nu eenmaal mijn opdracht om 14% te bezuinigen. Op bijna alle terreinen moest worden bezuinigd, niet alleen op cultuur. Ik ben erg trots op de manier waarop de cultuursector zichzelf heeft herpakt en de blik naar buiten heeft gericht. Er zijn verschillende samenwerkingsverbanden ontstaan die de instellingen en de gemeente niet alleen financieel voordeel opleveren, maar ook een creatieve impuls geven. **Partijen buiten de cultuursector zien dat ook en zijn steeds vaker geïnteresseerd om met culturele instellingen samen te werken.**

In Rotterdam gaan we als het aan mij ligt ook na 19 maart cultuur op de kaart houden. Het is een onmisbaar onderdeel voor een geschikt vestigingsklimaat voor bedrijven en hun werknemers en dat willen we als overheid faciliteren. Bovendien leveren kunst en cultuur een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van onze kinderen. We hebben in Rotterdam dan ook samen met onze partners in de stad veel in cultuureducatie geïnvesteerd de afgelopen jaren. Maar kunst levert ook een gesprek op tussen mensen. Er leven 170 culturen in deze stad. Cultuur in de vorm van bijvoorbeeld erfgoed of kunst in de openbare ruimte creëert een identiteit waar al die Rotterdammers zich collectief aan kunnen hechten.

Voor de toekomstige portefeuillehouder is de opdracht om die toegevoegde waarde van cultuur te laten zien. Het kost niet alleen geld, maar het levert ook wat op. Op een mooie tentoonstelling in Boijmans komen simpelweg bezoekers af en die doen meer in onze stad dan alleen die tentoonstelling bezoeken. Al mag er natuurlijk ook cultuur zijn die niet meteen wat oplevert.”

RHEDEN – wethouder Ron König

“Voor mij zijn twee punten cruciaal. Ten eerste kunnen gemeenten op het gebied van erfgoed veel meer gebruik maken van kennis en initiatieven die er zijn onder de bewoners. Zij zijn vaak heel erg betrokken bij erfgoed en bereid zich daarvoor in te zetten. Je hoeft als gemeente niet altijd beleid te maken, soms kun je beter faciliteren. Dan kun je met weinig geld toch veel doen. Ten tweede realiseren gemeenten zich vaak nog onvoldoende wat voor een economische waarde erfgoed heeft. In recreatie en toerisme speelt erfgoed een belangrijke rol en voor de economische vitaliteit van je gemeente is het daarom belangrijk.

Door met de bewoners in gesprek te blijven, creëer je niet alleen draagvlak voor cultuur en erfgoed, bewoners vinden het ook prettig dat de gemeente zich bij dat onderwerp betrokken toont. Je kunt als gemeente wel procedureel afdwingen dat monumenteneigenaren goed voor hun monument zorgen, maar je kunt ook kennisbijeenkomsten organiseren om met ze in gesprek te gaan over duurzaamheid en monumenten. **Het is niet meer de tijd voor de grote initiatieven.** Ik zou mijn opvolger dan ook adviseren te investeren in verbindingen met bewoners en partners en een aantal projecten op te pakken waarvan je samen met anderen een succes kan maken. Daar is geluk bij nodig, **maar alles wat aandacht krijgt groeit.**”

AMSTERDAM – wethouder Carolien Gehrels

INTERVIEWS

“Amsterdammers hoef je niet uit te leggen wat de waarde van cultuur voor hun stad is. Ze zijn om het cultuuraanbod in de stad komen wonen of ze zijn zelf werkzaam in de cultuursector, de creatieve industrie of het toerisme. Maar ook horecaondernemers of taxichauffeurs begrijpen die waarde heel goed. **De komende jaren is het belangrijk dat cultuureducatie verder wordt uitgebouwd en dat de wereldklasse behouden blijft.** Amsterdam moet ‘state of the art’ blijven. We lopen in Nederland internationaal voorop in de kunsten. Daarom is het belangrijk dat er ruimte is voor nieuwe ontwikkelingen. Daar is een gevoel van veiligheid voor nodig bij zowel de grote als de kleine instellingen. Investeren in die ontwikkelingen levert bovendien nieuw publiek op. De Amsterdamse economie doet het relatief goed. Kortom: er is geld voor cultuur. Als je het daaraan niet wilt uitgeven, dan is dat een politieke keuze. Maar bijna alle partijen hebben in hun verkiezingsprogramma’s aangegeven dat ze de waarde inzien die cultuur heeft voor de stad.”

LEIDEN – wethouder Jan-Jaap de Haan

“Leiden is de stad van ontdekkingen – van kennis en cultuur. Samen zijn die het vliegwiel van de economie. Midden in de crisis groeide het museumbezoek tot ruim een miljoen bezoekers. Ik hoef niemand in de horeca, detailhandel of het bedrijfsleven uit te leggen hoe belangrijk dat is voor de binnenstad van Leiden. Cultuur en vrijetijdsbesteding zijn big business en samen met de wetenschap schept dat een dijk van een vestigingsklimaat.

Natuurlijk verwacht ik van kunstenaars dat ze zich oriënteren op de samenleving en dat kan betekenen dat kunstinstellingen werken in opdracht van een organisatie in de jeugd- of ouderenzorg. Maar ik hoop niet dat de cultuursector denkt dat er door de decentralisaties nu ineens een nieuwe pot met geld is. Dat is niet zo, en bovendien: de cultuursector moet doen waar ze zélf goed in is. Ze moet zich niet onder druk laten zetten en uitgaan van eigen kracht. **De kunst moet geen omstander worden bij de gebeurtenissen, maar zelf z’n eigen gebeurtenissen creëren.**

De uitspraken van minister Bussemaker, dat probleemjongeren voortaan wel geholpen kunnen worden met muziekonderwijs, hebben mij verbaasd. De maatschappelijke betekenis van cultuur ligt niet primair in haar bijdrage aan de jeugdzorg. Maar vooral: zowel jeugdzorg als muziekonderwijs zijn een vák. Natuurlijk is het prachtig als eenzame ouderen in een koor terecht kunnen of kinderen in de knel in een bandje, maar dat staat los van die decentralisaties.”

HEERLEN – wethouder Barry Braeken

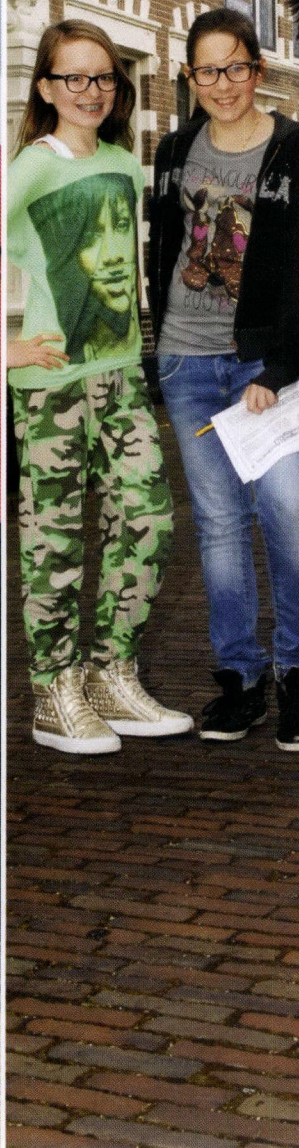
“Tien jaar geleden heeft Heerlen besloten fors te investeren in de culturele infrastructuur. Het glaspaleis Schunck werd gerenoveerd en kreeg een culturele functie, de schouwburg (van dezelfde architect Frits Peutz) werd opgeknapt. We merken dat investeren in cultuur werkt, met veel succesvolle festivals en –tegen de trend in– groeiend schouwburgbezoek. Wel heeft Heerlen buiten de regio nog steeds een slecht imago, terwijl de drugsoverlast van een aantal jaren geleden inmiddels is opgelost. Daarom halen we bijvoorbeeld in 2015 Het Glazen Huis binnen; dat brengt massa’s aandacht en omzet voor de detailhandel en horeca. En 2015 wordt het jaar van de mijnen. Dan is het vijftig jaar geleden dat de sluiting werd aangekondigd en dat grijpen we aan om ons meer op ons erfgoed te richten.

Ik zie voor cultuur op sommige vlakken wel verbindingen met de nieuwe taken voor gemeenten als gevolg van de decentralisaties. Cultuur gaat over participatie, dus op het gebied van de participatiewet zijn er mogelijkheden. Nu al zijn culturele instellingen uitstekende partners bij projecten om langdurig werklozen met behoud van uitkering werkervaring te laten opdoen. Maar bij de jeugdzorg zie ik de link niet. Kwetsbare kinderen hebben professionele begeleiding nodig. Muziekles kan wel helpen, maar alleen aanvullend. Het idee dat de kunsten taken kunnen overnemen is wensdenken. Ik raad de cultuurinstellingen aan om veel van zich te laten horen. In Heerlen zijn veel verkiezingsdebatten, maar niet een over cultuur. Je moet wel voor je belang opkomen. Kunst levert economisch en sociaal veel op, maar als je alleen daarop inzet maak je jezelf kwetsbaar, want je bent afhankelijk van alleen die redenering. Terwijl kunst ook een grote intrinsieke waarde heeft.”

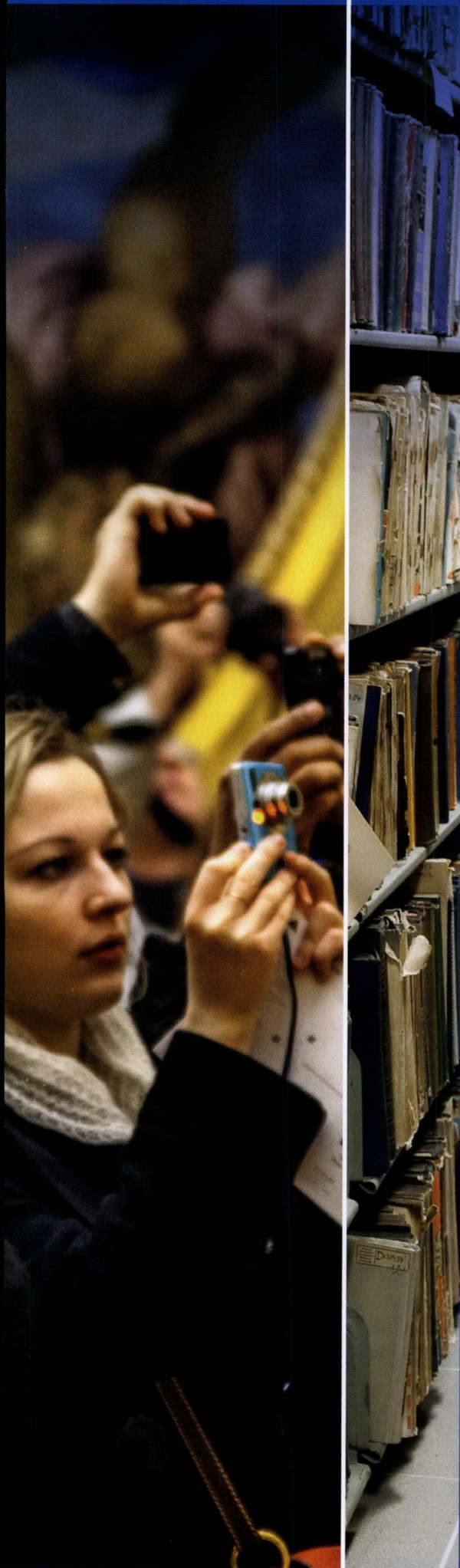

Goud in handen

Gebruik het verleden,
schep ruimte voor de toekomst

Hoeveel aandacht
besteedt u eigenlijk
aan cultuurhistorie,
monumenten, musea
of archeologie?
Of aan groen, religieus
en industrieel erfgoed?
Kunsten '92 en de
landelijke erfgoed-
organisaties willen
u graag inspireren.
Met erfgoed heeft u
goud in handen.

Deze brochure is bestemd voor
(aanstaande) wethouders en raadsleden,
erfgoedambtenaren en -vrijwilligers.

Betrokken inwoners

Wist u dat meer dan één miljoen mensen lid zijn van een erfgoedorganisatie? Nog eens 160.000 mensen zetten zich in als vrijwilliger. En veel Nederlanders zijn geïnteresseerd in lokale geschiedenis en erfgoed of willen zich gewoon thuisvoelen in een mooie historische omgeving. Ook in uw gemeente voelen mensen zich betrokken bij het erfgoed in hun buurt. Kijk maar eens wat er gebeurt als er sloopplannen zijn voor een kerk of ander beeldbepalend gebouw. Veel mensen zijn bereid om voor dat erfgoed in actie te komen of een steentje bij te dragen aan het behoud ervan.

Economische energie

Erfgoed is voor jong en oud. Creatieve en ondernemende mensen voelen zich aangetrokken tot het verleden. Oude plekken scheppen ruimte voor nieuwe ideeën. Tal van voorbeelden en onderzoeken tonen de economische waarde van investeren in erfgoed aan. Een herbestemde fabriek bijvoorbeeld, laat z'n omgeving bruisen met enthousiaste mensen en nieuwe initiatieven. Een mooi, verzorgd aanbod van cultuur en erfgoed werkt als een magneet op toeristen, is de trots van uw inwoners en geeft uw gemeente smoel. Erfgoed is een aanjager voor de economie en een motor voor uw gemeente. Kom daar maar eens om in deze tijd.

Wat u kunt doen

U wilt betrokken inwoners en een energieke gemeente? Gebruik uw erfgoed! Het erfgoed is er al en de betrokken inwoners ook. Vertel de verhalen van het erfgoed, de plekken van betekenis in uw gemeente. Ontwikkel voelhoorns voor lokale initiatieven en ga samen met uw inwoners aan de slag. Betrek het bedrijfsleven, erfgoedorganisaties en vrijwilligers, en vergeet ook vooral het onderwijs niet. Maak gebruik van de infrastructuur van instellingen als de bibliotheek, cultuureducatieve centra en culturele instellingen. Slim georganiseerd en ook zonder grote zakken geld kunt u oude plekken behouden en een nieuw leven geven, mensen enthousiast maken en uw gemeente aantrekkelijk en energiek houden. U heeft goud in handen!

Hierna vindt u vier succesvolle voorbeelden uit gemeenten die meededen met de BNG Bank Erfgoedprijs, de jaarlijkse prijs voor de beste erfgoedgemeente van Nederland.

1 Economische aanjager

Verpauperde binnenstad wordt trots van de stad

Als relatief 'arme' gemeente had Schiedam te maken met een verpauperende binnenstad en olopende winkelleegstand. Veel kleine historische en karakteristieke winkels stonden leeg en verpauperden. De gemeente heeft inwoners, ondernemers en organisaties bij elkaar gehaald en samen een plan gemaakt. Historische en monumentale winkelpanden werden opgeknapt. De gemeente nam zelf een aantal beeldbepalende rijksmonumenten aan en restaureerde die met behulp van een eigen restauratiefonds. Zo is er een levensvatbaar winkelgebied ontstaan met tal van originele en kleinschalige winkelconcepten in een authentieke omgeving. De winkelstraat is nu het werkkapitaal van Schiedam.

Praktische tips:

- Organiseer en regisseer samenwerkingen tussen diverse partners. Breng als gemeente het overleg tussen inwoners, ondernemers, ontwikkelaars en erfgoedorganisaties op gang. Werk bijvoorbeeld in tijdelijke inspiratieteams of ateliers bezet door mensen met verschillende achtergronden.
- Laat u inspireren door de rijke historische informatie die in uw archieven bewaard ligt of bijvoorbeeld door wat er bekend is uit archeologische opgravingen.
- Laat de eigen ambtenaren van cultuur, economie en ruimtelijke ordening niet allemaal vanuit hun eigen vakgebied werken maar breng ze ook fysiek bij elkaar.
- Wees u bewust van het structurele ambtelijke capaciteitstekort bij archeologie en monumentenzorg. Manage de verwachtingen en maak vaker gebruik van de kennis en capaciteit die onder de bevolking aanwezig is.
- Faciliteer informele netwerken met lokale en provinciale organisaties.
- Overweeg een eigen restauratiefonds op te zetten.

www.bit.ly/ontdekschiedam

2 Samen met betrokken inwoners

Gezamenlijke erfgoednota leidt tot enorm enthousiasme

De gemeente Rheden bestaat uit zeven verschillende dorpen. Elk van deze dorpen kent zijn eigen geschiedenis, verhalen en monumenten. Om tot een gezamenlijke erfgoednota te komen ging de wethouder in alle dorpen in gesprek met bewoners, vrijwilligers en erfgoedorganisaties. In deze kleinschalige 'dorpsgesprekken' bespraken gemeente en bewoners samen welk belang erfgoed vertegenwoordigt en welk erfgoed voor de verschillende dorpen essentieel was. Op een speciale website konden de mensen reageren en zaken uploaden. Al heel snel werd duidelijk dat inwoners ook een groot belang hechten aan het instandhouden van het immateriële erfgoed, de verhalen bij gebouwen en plekken. De erfgoednota die zo ontstond heet 'Levend verleden' en vormt nu de door de bevolking gedragen beleidslijn om het rijke Rhedense erfgoed een inspiratiebron en motor voor nieuwe ontwikkelingen te laten zijn. Verschillende andere gemeenten hebben deze werkwijze inmiddels overgenomen.

Praktische tips:

- Laat betrokken burgers vanaf het begin meedenken over de plannen voor hun leefomgeving.
- Creëer medeverantwoordelijkheid, dat versterkt het draagvlak.
- Breng in kaart wie er in uw gemeente met erfgoed en geschiedenis bezig zijn. Kijk daarbij niet alleen naar de professionele instellingen als musea en archieven maar kijk ook naar organisaties, liefhebbers en vrijwilligers.
- Breng mensen en organisaties onderling met elkaar in contact, zodat iedereen van elkaars activiteiten weet. Roep bijvoorbeeld een lokaal (digitaal) erfgoedplatform in het leven.
- Houdt de burgers die zelf niet meepraten actief op de hoogte van uw plannen. De gedeelde historische dimensie van een project kan vaak een brug slaan tussen verschillende belangen.
- Maak bijvoorbeeld een apart Twitter- of Facebookaccount of een website om inwoners en geïnteresseerden op de hoogte te houden van uw erfgoedbeleid.
- Geef vrijwilligers de plek die ze toekomt. Erken ze, geef ze een podium en bied mogelijkheden voor professionele ondersteuning.

www.bit.ly/erfgoedrheden

3 Succesvolle herbestemming

Vervallen historisch complex wordt culinaire hotspot

Aanvankelijk was het een oude vervallen watertoren op een verlaten industrieterrein in Dordrecht. Maar toen een horecaondernemer een aantal oude foto's van het gebouw tegenkwam werd hij op slag enthousiast. Er ontstond een samenwerking: de gemeente herstelde de omgeving en de horecaondernemer stak zijn nek uit met het concept van een heel bijzonder hotel-restaurant. Het werd een succes. De vervallen watertoren is nu de blikvanger in de nieuwe wijk Stadswerven en het hotel trekt bezoekers van heinde en verre. Het restaurant is inmiddels internationaal vermaard en zette Dordrecht op de culinaire kaart. De gemeente droeg drie ton bij aan de verbouwing die uiteindelijk zes miljoen zou kosten.

Praktische tips:

- Niet alle initiatief hoeft bij de gemeente vandaan te komen. Ontwikkel voelhoorns voor initiatieven vanuit de samenleving en ga op een slimme manier samenwerken. Werk als regisseur en breng partijen samen.
- Vervroeg het stadium waarin erfgoed in beeld komt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Alleen als er vanaf het begin wordt gedacht aan de mogelijkheden die het herbergt, maakt een zinvolle benutting een kans.
- Gebruik cultureel erfgoed in uw ruimtelijke beleid. De zojuist vernieuwde monumentenwet gaat daar vanuit. Een gemeentelijke structuurvisie, met daarin de archeologische- en cultuurhistorische waardekaarten, biedt u hierbij houvast.
- Maak gebruik van de rijke informatie uit uw archieven en volwaardige onderzoeken als onderleggers voor uw beleid.
- Maak als gemeente een kanskaart van leegstaande of binnenkort leegkomende gebouwen en denk na over de herbestemmingsmogelijkheden. Laat daarbij de meerwaarde van een karakteristiek gebouw meewegen.
- Zorg ervoor dat uw gemeente een goede opdrachtgever is. Opereer vanuit een duidelijke visie.

www.bit.ly/watertorendordrecht

4 Eigen identiteit

Erfgoed als basis van een effectieve promotie

Ondanks dat Westerveld niet beschikt over omvangrijke personele en financiële middelen, weet de gemeente zichzelf heel effectief in de kijker te spelen. Met meer dan 20 kernen en dorpen gebruikt de gemeente cultuurhistorie als drager voor haar identiteit en als verbindende factor tussen haar kernen. Enthousiaste inwoners, scholen en historische verenigingen timmeren samen met de gemeente aan de weg. Met speciale websites en folders als 'Westerveld Monumentaal op de kaart', 'Westerveld rijk aan levendige historie' en een volwassen 'regiopromotieplan', profileert Westerveld zich als een aantrekkelijke gemeente, met veel groen en agrarisch erfgoed. Een fijne plek om te wonen en te recreëren.

Praktische tips:

- Betrek cultuurhistorie bij uw citymarketing. Dat houdt uw boodschap authentiek en onderscheidend. Toon identiteit en karakter en zet in op cultureel erfgoed. Het verbindt ook de inwoners.
- Laat uw gemeentelijke cultuurhistorie doorklinken op websites, social media en in de eigen publicaties.
- Maak gebruik van een gemeentelijke canon. De verhalen uit de geschiedenis bieden vaak een handig houvast voor speeches en andere communicatie.
- Communiqueer de uitkomsten van archeologisch en (bouw)historisch onderzoek op een toegankelijke manier met uw inwoners.
- Stimuleer erfgoededucatie. De kerndoelen van ons onderwijs verplichten scholen het cultureel erfgoed in de omgeving te betrekken in hun onderwijs. Erfgoed verbindt leerlingen met hun omgeving en hun achtergrond en ontwikkelt hun identiteitsbesef.
- Verbind uw erfgoed met kunst- en cultuurinstellingen en met culturele evenementen.

www.bit.ly/westerveld

Deze erfgoedagenda is een initiatief van de landelijke belangenvereniging voor Kunst, Cultuur en Erfgoed, Kunsten '92, in samenwerking met onderstaande erfgoedinstellingen. Wilt u meer informatie? Wij helpen u graag verder met eventuele vragen. Neem hiervoor contact met ons op. Stuur een e-mail naar info@kunsten92.nl of surf naar onderstaande websites.

www.kunsten92.nl
www.openerfgoed.nl
www.boei.nl
www.museumvereniging.nl
www.voia.nl
www.heemschut.nl
www.nvba-info.nl
www.volkscultuur.nl
www.debibliotheken.nl
www.restauratiefonds.nl
www.archiefbrain.nl

Kunsten '92

Foto's: Karin Ligthart, Jan van der Ploeg, Fokko van der Straaten, gemeente Dordrecht, gemeente Schiedam, gemeente Rheden, de gemeente Westerveld en gemeente Tilburg.

Coverbeeld:

De Omgeving van de Mens is de Medemens, Jules Deelder

Foto: Monique Benthin

CULTUUR: KAPITAAL VAN UW GEMEENTE

Als (toekomstig) wethouder of gemeenteraadslid voert u campagne en zet u zich met hart en ziel in voor de lokale samenleving. In een tijd waarin de verantwoordelijkheid voor grote beleidsterreinen bij u wordt neergelegd, is het een uitdaging om de leefbaarheid in uw gemeente op niveau te houden. Het is de kunst om goed te gebruiken wat u al in huis hebt en zo een wenkend perspectief voor de toekomst te creëren. Door het culturele kapitaal in uw gemeente actief in te zetten kunt veel bereiken. Op allerlei terreinen zijn er al vruchtbare samenwerkingen.

CULTUUR SPREEKT TOT HET HART

Publiciteitsbeeld *WijkSafari Sloterveer*, Adelheid Roosen
Foto: Bastiaan Heus

Kunst, cultuur en erfgoed zorgen voor een positief gevoel en dragen bij aan een veilige leefomgeving. Mooie historische plekken, festivals en evenementen, lokale gezelschappen – van garageband tot theatergezelschap en van harmonie tot dansgroep – vertellen samen het verhaal van de stad, het dorp, de wijk, de regio. Het zijn die dingen die mensen trots maken op hun woonplaats, waardoor zij graag in hun gemeente blijven wonen, hun kinderen er willen laten opgroeien en zich voor de gemeenschap willen inzetten. Goede voorbeelden hiervan geven Dordrecht, Westerveld, Schiedam en Kampen, winnaars van de BNG Bank Erfgoedprijs.

CULTUUR OPENT NIEUWE DEUREN

Steeds vaker zien we dat de culturele sector en de lokale overheid elkaar weten te vinden. Samen ontwikkelen ze ideeën, vaak op onverwachte terreinen. Oplossingen voor stedelijke ontwikkeling, de zorg, het nieuwe werken of duurzaamheid. Bijvoorbeeld een app voor demente bejaarden, slimme straatverlichting of danstherapie voor Parkinsonpatiënten. In verschillende steden ontstaan creatieve denktanks. Stadslaboratoria als Kunstenlab in Deventer en Stadslab Leiden. Plekken waar gemeente en creatieve geesten uit stad en regio elkaar treffen en samen met het bedrijfsleven werken aan een creatieve toekomst. Overal zijn dit soort broedplaatsen in opkomst; en niet voor niets.

CULTUUR ZET UW GEMEENTE OP DE KAART

Met een prachtige stads- of dorpskern, festivals, musea en bijzondere voorstellingen of evenementen kan uw gemeente zich echt onderscheiden. Denk aan het enorme succes van Oerol of de Designweek in Eindhoven, maar ook Noorderslag in Groningen of een klein initiatief als Opera Spanga (Friesland). Niet alleen voor toeristen, maar ook voor vakgenoten en publiek uit de regio en soms het hele land is het een aanleiding om uw gemeente te bezoeken. Kunst, cultuur en erfgoed dragen bovendien aantoonbaar bij aan een beter vestigingsklimaat van gemeenten, zoals blijkt uit de Atlas voor Gemeenten.

Het Nationale Canta Ballet, Het Nationale Ballet en Nova College, Gashouder te Amsterdam
Foto: ANP - Olaf Kraak

Voorstelling over mobiliteit en beweging, een samenwerking tussen het Nationale Ballet en gehandicapten en hun autootjes.

BETREK CULTUUR BIJ GROTE GEMEENTELIJKE VRAAGSTUKKEN

Garden of Growth, Rick Messemaker & Monique Benthin
Foto: Monique Benthin

Om culturele, sociale en economische ontwikkelingen van stad en regio mogelijk te maken is samenwerking van cruciaal belang. Een beleidsagenda van overheid, cultuur en bedrijfsleven voor de langere termijn geeft richting aan uw beleid.

1. Betrek kunstenaars en culturele instellingen actief bij de zoektocht naar oplossingen voor de grote vraagstukken in de komende jaren, zoals ruimtelijke ordening, duurzaamheid, zorg en welzijn.
2. Definieer de sterke culturele punten waarmee uw gemeente zich profileert en betrek deze actief bij uw strategie.
3. Maak goede afspraken met andere overheden, werk samen. Zoek naar matching van middelen, bijvoorbeeld door een regionale of landelijke aanpak te kiezen en daarbij andere overheden te betrekken.
4. Stimuleer en ondersteun samenwerkingsprojecten tussen cultuur, bedrijfsleven en sectoren als zorg, onderwijs en wijkontwikkeling.
5. Kijk niet alleen zelf over de grenzen van uw eigen portefeuille, laat ook ambtenaren vanuit verschillende vakgebieden samenwerken.

VERSTERK TALENT EN CREATIVITEIT

Leerorkest Noord
Foto: Jean van Lingen

Kunst en cultuur zijn even belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen als rekenen en taal. Creatieve vaardigheden ('21st century skills') zijn onontbeerlijk voor de toekomst van onze kinderen en daarmee voor de bijdrage die zij later aan onze samenleving leveren.

1. Zorg dat scholen cultuureducatie structureel opnemen in het lespakket, zoals dat ook is afgesproken met de Rijksoverheid.
2. Stimuleer een duurzame en structurele aanpak voor binnen- en buitenschools cultuuronderwijs. Investeren in doorlopende en samenhangende programma's loont.
3. Behoud de diversiteit en kleinschaligheid van kunstbeoefening, dat is de voedingsbodem voor het creatieve klimaat in uw gemeente. Zorg dat het creatieve onderwijs aansluit op het culturele aanbod in uw regio.
4. Maak en houd basisvoorzieningen zoals bibliotheken en culturele centra voor iedereen bereikbaar, desnoods door ze te combineren met andere voorzieningen.
5. Juist kinderen die onder de armoedegrens leven hebben perspectief nodig. Kunstbeoefening biedt dat, net als sport. Zorg dat daarvoor ook in uw gemeente een jeugdcultuurfonds is.

VERSTERK EIGEN INITIATIEF

Onderdeel van video-installatie, Hanneke de Jong & Jonas de Witte, Oerol 2013
Foto: Hanneke de Jong & Jonas de Witte

**THERE MUST BE
SOME WAY
OUT OF HERE**

De gemeente heeft een belangrijke voorwaardenscheppende rol. Ze kan het eigen initiatief van burgers, bedrijven en culturele instellingen faciliteren. Soms is het alleen nog een kwestie van 'inkoppen'.

1. Betrokkenheid van bewoners is een voorwaarde voor een aantrekkelijke leefomgeving. Betrek hen bij de ontwikkeling van plannen en laat ze hun eigen verhaal vertellen of evenementen organiseren, samen met culturele instellingen. Zo ontstaan netwerken en worden burgers 'eigenaar' van de kunst- en cultuurvoorzieningen in hun omgeving.
2. Kijk wat uw gemeente te bieden heeft, bijvoorbeeld in geval van leegstand: bied fysieke atelier- en oefenruimtes aan, ontwikkel creatieve broedplaatsen, laat kunstenaars, culturele instellingen en bewoners meedenken over het zoeken van nieuwe bestemmingen.
3. Wees een goede opdrachtgever. Schep helderheid over wat geleverd moet worden in ruil voor middelen (subsidie, faciliteiten, etc.), leg samen vast waar je op wilt 'afrekenen' en hoe dat wordt vastgesteld. Dit geldt des te meer als een instelling met meerdere overheden te maken heeft.
4. Neem blokkades weg op het gebied van regelgeving, die creatieve oplossingen in de weg staan. Soms blijkt een instelling die door bezuinigingen gesloten moet worden, toch te redden door burgerinitiatief. Een andere vergunning of een gewijzigde financiering is vaak wel noodzakelijk; wees daarin op uw beurt creatief.

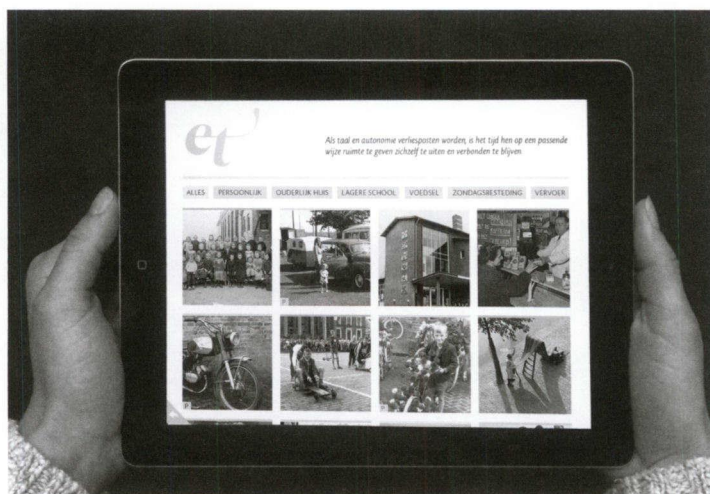

DEMENTIE-APP BRENGT HET GESPREK WEER OP GANG

Digitaal ontwerpster Romina Pompei bedacht een iPad-applicatie waarmee dementerende ouderen herinneringen kunnen ophalen en in contact blijven met dierbaren. Vrienden en familieleden zetten vanuit huis foto's en verhalen in de app. Deze worden vervolgens door verzorgers gedeeld met de dementerende persoon. Pompei won in 2012 de HKU-Award voor haar iPad-applicatie 'En toen'.

DANSPROGRAMMA VOOR PARKINSON- PATIËNTEN

Marc Vlemmix, directeur van Danshuis Station Zuid in Tilburg, kreeg Parkinson. Hij ontwikkelde vervolgens zelf een methode van danslessen om Parkinson-patiënten te helpen beter en langer mobiel te blijven. De combinatie bewegen en creativiteit stimuleert de geest en het lijf. Zijn stichting *'Dance for Health'* wil de methode verder over Nederland verspreiden en werkt daarvoor samen met lokale partners zoals het Rotterdamse Scapino Ballet.

STADSLAB LEIDEN: CREATIEVE VRIJWILLIGERS SAMEN MET DE STAD

Stadslab is een denktank van ruim duizend creatieve vrijwilligers die de gemeente gevraagd en ongevraagd adviseert over de verbetering van de publieke ruimte en mogelijke culturele initiatieven. Een netwerk van Stadslaboranten: Gewone Leidenaren, studenten, kunstenaars, experts uit het vakgebied en vele andere vrijwilligers, die allerlei projecten bedenken en uitvoeren: bijvoorbeeld onderzoek naar de staat van de Leidse festivals, meedenken over de inrichting van een winkelstraat, lege etalages door kunstenaars verfraaien, uitgave Leidse Style, over Leidse kennis & cultuur, stroomstootjes, aanjagen van totstandkoming cultuurkwartier quartier Leiden en van het Singelpark langs de historische groene singelrand.

KUNSTENLAB: VERBINDINGEN MET BEDRIJFSLEVEN

Het Kunstenlab (in Deventer) is een kleine, dynamische organisatie met een groot netwerk. Dit zet de organisatie actief in om kunst en kunstenaars daar waar mogelijk een relevante rol te geven in maatschappelijke kwesties. Hoe? Dat gebeurt concreet in projecten als Ongezouten, waar kunstenaars inmiddels ruim veertig MKB-ondernemers succesvol hebben gecoacht. In het A1-project onderzoeken en ontwerpen kunstenaars de snelweg; bij 'Hoog Water!' visualiseren kunstenaars onze omgang met waterbeheer voor Ruimte voor de Rivier. De kunstenaar is, afhankelijk van de situatie, katalysator, verbeelder, onderzoeker, luis in de pels, vrijdenker of verhalenverteller. Het Kunstenlab is matchmaker en werkt samen met ondernemers, maatschappelijke partners, overheden en creatieve professionals uit het hele land.

NIEUW ELAN DOOR ECHTE BETROKKENHEID

In 2007 stelde Dordrecht een speciale cultuurintendant aan, Han Bakker. Bijzonder was dat hij direct aan B&W rapporteerde. Ook bijzonder was dat hij eerst echt de inwoners aan het woord liet en niet van bovenaf met plannen kwam. De betrokkenheid en het enthousiasme die hij daarmee creëerde werkten aanstekelijk. Geënthousiasmeerd door de eigen bevolking zetten de gemeenteraad en B&W stevig in op cultuur, erfgoed en ruimtelijke ordening. En niet zonder gevolg. In korte tijd steeg Dordrecht 10 plaatsen op de index voor de woonaantrekkelijkheid van de Atlas voor Gemeenten. Dat is nog nooit eerder vertoond. Han Bakker wordt tegenwoordig regelmatig door andere gemeenten uitgenodigd om over zijn aanpak te vertellen.

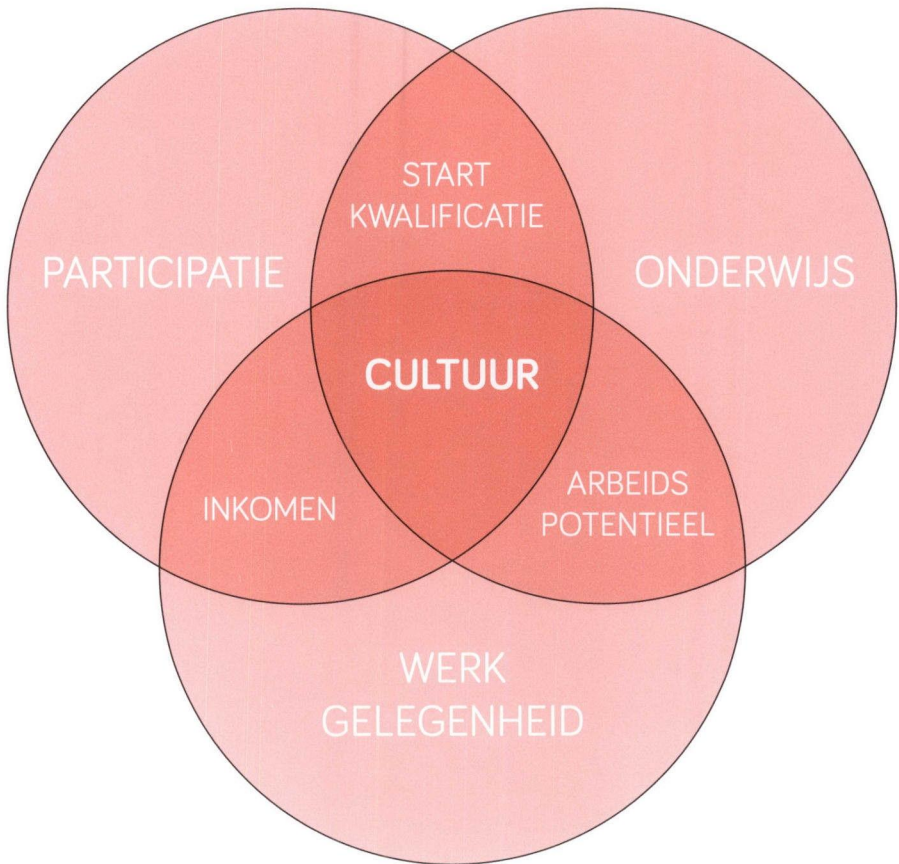

LEEWARDEN: MAATSCHAPPELIJKE AMBITIES ALS ANKER VOOR CULTURELE HOOFDSTAD

Leeuwarden mag in 2018 de titel *'Culturele Hoofdstad van Europa'* dragen. Centraal in hun aanpak staat de *'Mienskip'*, de gemeenschap. Cultuur is in de opvatting van de Leeuwarders de ideale schakel tussen de verschillende beleidsvelden. In het winnende bidbook staan dan ook vooral maatschappelijke ambities beschreven en hoe kunst en cultuur daarin een rol kunnen spelen. Op het wensenlijstje staan onder andere het verbeteren van onderwijs, vergroten van werkgelegenheid en bevorderen van participatie. Leeuwarden grijpt kunst en cultuur aan om al die gebieden in beweging te krijgen.

Leeuwarden, samenwerkingsagenda 2013-2025

LEDENLIJST KUNSTEN '92

AA Kunst en Media BV / ACT Beroepsvereniging voor Acteurs / AKI Akademie voor Beeldende Kunst en Vormgeving / AKV / St. Joost / Amstel Quartet / Amsterdam Museum / Amsterdam Sinfonietta / Amsterdams Fonds voor de Kunst / Amsterdams Grafisch Atelier / Amsterdams Kamermuziekcentrum De Suite / Amsterdams UitBuro / Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK) / Amsterdamse Jeugdtheaterschool / ARCAM / Archined / Archiprix / Architectuur Lokaal / ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten / Arti et Amicitiae / ASKO | Schönberg / Associatie van Theaterinitiatieven / Autoped / Boekie Boekie / AVRO / Axes (Axes/Jazzpower) / Babastiki / BAK Basis voor Actuele Kunst / BBK, Beroepsvereniging van Beeldende Kunstenaars / Beroepsvereniging van Improviserende Musici (BIM) / Bestuurlijke Diversiteit – Binoq Atana / Bimhuis / Binger Filmlab / bkkc brabant kenniscentrum kunst en cultuur / BNO Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers / BOEI / BOLLWERK / Bond Heemschut / Bonte Hond / BRAIN / Breda's Museum / Buitenkunst / Calefax Rietkwintet / Camerata Trajectina / Cappella Amsterdam / Cappella Pratensis / Cello8ctet Amsterdam / Centraal Museum / Centrale Discotheek / Centrum Beeldende Kunst Emmen / Chassé Theater N.V. / Cinekid / Club Guy & Roni / Cobra Museum voor Moderne Kunst / Codarts Rotterdam / Combattimento Consort Amsterdam / Compagnie Karina Holla / Compagnietheater / Componisten 96 / Concert- en congresgebouw De Doelen / Concordia Kunst & Cultuur / Conny Janssen Danst / Conservatorium Maastricht / Conservatorium van Amsterdam / Courante / CREA / Cultureel Jongeren Paspoort (CJP) / Cultuur Inventarisatie / Cultuur – Ondernemen / Cultuurcompagnie Noord-Holland / Dansateliers / Dansers Studio / Dansmakers Amsterdam / Danstheater AYA / De Acteursschool / De Appel arts centre / De Ateliers / De Balie / De Brakke Grond / De Kazerne / De Kleine Komedie / De Kom Stadstheater en Kunstencentrum / De Muzerije / De Nederlandse Opera / De Rode Hoed / De Stille / De Toneelmakerij / De Utrechtse Spelen / De Veenfabriek / De Vrije Academie / Gemak / De Warme Winkel / De Zaak Nu / Delta Ensemble / Deventer Schouwburg / DigiFuga / Don't Hit Mama / Dordrechts Museum aan de Haven / Dr Anton Philipszaal – Lucent Danstheater / DSP-Groep / Dutch Centre for International Cultural Activities / Dutch Directors Guild (DDG) / Edu-Art / Ensemble Insomnio / Euro Sonic Noorderslag / Europese Stichting Joris Ivens / EYE Film Instituut Nederland / F.T.S. Tryater / Federatie Welstand / Felix Meritis / Festival Cement / Film by the Sea / Filmproducenten Nederland FPN / Filmtheater 't Hoogt / Firma Riëks Swarte / FNV KIEM / Vakgroep Beeldend / Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten / Fonds Podiumkunsten / Fonds voor Cultuurparticipatie / Fontys Hogescholen / Fotografen Federatie / Fotografie Museum Amsterdam (FOAM) / Fotografie Noorderlicht / Frans Hals Museum / Gasthuis Frascati / Gemeentemusea Arnhem / Gemeentemuseum Den Haag / Genootschap van Nederlandse Componisten (Geneco) / Go Short, international short film festival Nijmegen / Golden Palace / Grachtenfestival / Grand Theatre / Groninger Forum / Groninger Museum / Haags Historisch Museum / Handtheater / Het Concertgebouw / Het Filiaal / Het Gelders Orkest / Het Ketelhuis / Het Klooster / Het Laagland / Het Muziektheater Amsterdam / Het Nationale Ballet / Het Nationale Toneel / Het Nieuwe Instituut / Het Rijksmuseum / Het Toneelschap Beumer & Drost / Het Veem Theater / Het Zuidelijk Toneel / Hogeschool voor de Kunsten Utrecht / Holland Animation Film Festival / Holland Dance Festival / Holland Festival / Holland Opera (Xpress) / Holland Symfonia / ICP Orkest / If I Can't Dance / Impakt / Internationaal Franz Liszt Pianoconcours / International Choreographic Arts Centre ICK / International Documentary Filmfestival Amsterdam (IDFA) / International Film Festival Rotterdam / Intro In Situ / Introdans / ISH, St. Balls / Jan van Eyck Akademie / Jazz Orchestra of the Concertgebouw / JeugdCultuurfonds Nederland / JeugdOrkest Nederland / Jeugdtheater De Krakeling / Jeugdtheatergroep DOX / Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland / Jonge Harten / Joods Historisch Museum / Kennisland / KIK Productions / Koninklijk Concertgebouworkest / Koninklijk Conservatorium / Koninklijk Theater Carré / Koninklijke

---

Academie van Beeldende Kunsten Den Haag / Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond / Koninklijke Nederlandse Toonkunstenaars Vereniging / Koninklijke Schouwburg / Koninklijke Vereniging van het Boekenvak KvB / Korzo Theater / Krölller-Müller Museum / Kultuur / Kunst Centraal / Kunst en Cultuur Gelderland / Kunstbende / Kunstconnectie / Kunstenhuis De Bilt/Zeist / Kunstenlab / Kunstgebouw, Stichting Kunst en Cultuur Zuid-Holland / Kunsthal / Kunstvereniging Diepenheim / LantarenVenster / LCM Landelijk Contact van Museumconsulenten / Leids Film Festival / Leine & Roebana / Likeminds / LKCA / Los Bewegingstheaterwerkplaats / Lux Nijmegen / Luxor Theater / Maas / Manifesta / Marres, centrum voor contemporaine cultuur / Materiaalfonds voor Beeldende Kunst en Vormgeving / Mauritshuis / Mediafonds / Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties / Mediamatic / M-Lab / Mondriaan Fonds / MU / Mug met de gouden tand / Museum Boerhaave / Museum Boijmans Van Beuningen / Museum Catharijneconvent / Museum de Fundatie / Museum De Paviljoens / Museum Het Rembrandthuis / Museum Rotterdam / Museum Slot Loevestein / Museum Volkenkunde / Museumhuis Groningen / Groningen Molenhuis / Muziekcentrum de Toonzaal / Muziekcentrum Frits Philips / Muziekcentrum van de Omroep (MCO) / Muziekcentrum Vredenburg / Muziekgebouw Aan 't IJ / Muziekpodium Zeeland / Muziekschool Amsterdam / Muziekschool 'de Muzen' / Nationale Reisopera / Nationale Stichting De Nieuwe Kerk / nb projects / NCB Naturalis / Nederlandse beroepsvereniging van Film- en Televisiemakers (NBF) / Nederlands Blazers Ensemble / Nederlands Centrum voor Volkscultuur / Nederlands Danstheater / Nederlands Film Festival / Nederlands Fonds voor de Film / Nederlands Kamerkoor (NKK) / Nederlands Letterenfonds / Nederlands Muziek Instituut / Nederlands Openluchtmuseum / Nederlands Philharmonisch Orkest / Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam / Nederlands Symfonie Orkest / Nederlands Theaterfestival / Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten (NAPK) / Nederlandse Dansdagen / Nederlandse Galerie Associatie / Nederlandse Kring van Beeldhouwers / Nederlandse Vakgroep Keramisten / Nederlandse Violconcouren / Netwerk Jeugdtheaterscholen / Nexus Instituut / Nieuw West / Nieuwint Music Productions / Noord Nederlands Toneel / Noorderzon Festival / Noordkaap / November Music / Ntb - Vakbond voor Musici / NTR / NvBA Netwerk voor Bedrijfsmatig Archiveren / Opera Spanga / Opera Zuid / Organisatie Oude Muziek / Orkater / Orkest De Ereprijs / Orkest v/d Achttiende Eeuw / Orkest van het Zuiden / Overstekend Wild / Pakhuis de Zwijger / Paradiso / Peer Group / Perdu / Persmuseum / Pictoright / Poetry International / Poëziefestival Landgraaf / POP NL / Prinses Christina Concours / Projectbureau Konings Kunst / R.P. de Jong & BENA Advies / Rabotheater Hengelo / Raras Budaya / RASA Wereldculturencentrum / Regiocultuurcentrum Idea / Ricciotti Ensemble / Rijksakademie van Beeldende Kunsten / Rijksmuseum Twenthe / Rijksmuseum van Oudheden / RO Theater / Stichting Theaterproductie Rotterdam / Rotterdam Festivals / Rotterdams Philharmonisch Orkest / Rotterdams Wijktheater / Rotterdams Raad voor Kunst en Cultuur / Rotterdams Schouwburg / Sage Cultuur / Sandberg Instituut / Scapino Ballet Rotterdam / Scholen in de Kunst / School der Poëzie / School of Performing Arts / Hanze Hogeschool Groningen / Slagwerkgroep Den Haag / SM's - Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch / Société Gavignières / Springdance / St. Five Great Guitars / Stadsarchief Amsterdam / Stadsgehoorzaal Vlaardingen / Stadspodia Leiden / Stadsschouwburg & Philharmonie Haarlem / Stadsschouwburg Amsterdam / Stadsschouwburg Utrecht / Stedelijk Museum Alkmaar / Stedelijk Museum Amsterdam / Stedelijk Museum De Lakenhal / Steim / Stichting Brokken / Stichting dOeK / Stichting Educatieve Projecten SEP / Stichting Kunst en Openbare Ruimte (SKOR) / Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam (SKVR) / Stichting Lezen / Stichting voordekunst / Stimuleringsfonds Creatieve Industrie / STOA, Raadgevend bureau v/d kunsten / Strijkkwartetten Nederland / Stroom Den Haag / SubmarineChannel / Sundaymorning @ ekwc / SVP-Kunst / SWK Kunsthuisvesting Utrecht / 't Barre Land / Terschellings Oerol Festival / Taylors Museum / The Amsterdam Maastricht Summer University / Theater aan het Spui / Theater Artemis / Theater Bellevue / Theater De Vest / thEater EA / Theater Gnaffel / Theater Hof 88 / Theater Ins Blau / Theater Kikker / Theaterfestival Boulevard / Theatergroep Dood Paard / Theatergroep Kwatta / Theatergroep Vis à Vis / Theaterproductiehuis Zeelandia / Theaterwerkplaats Generale Oost / Toneelgroep Amsterdam / Toneelgroep Maastricht / Toneelgroep Oostpool / Toneelschuur Producties / TwentseWelle / Urban Myth / Utrechts Centrum voor de Kunsten / V2 / Van Abbemuseum / Van Gogh Museum / Vereniging Haagse Kunstkring / Vereniging Nederlandse Muziek Ensembles (VNME) / Vereniging Nederlandse Poppodia en Festivals (VNPF) / Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) / Vereniging van Schrijvers en Vertalers (vsenv) / Verkadefabriek / Villa Zebra, Kinderkunsthal Rotterdam / Vincent van Gogh Huis / VIVID Vormgeving / Vleeshal, St. Beeldende Kunst Middelburg / VocaalLAB / VOIA Vereniging Ondernemers in Archeologie / VPRO / Vrede van Utrecht / Waag Society / Westergasfabriek B.V. / Wig Henneman Strijkkwartet / Willem de Kooning Academie / Wintertuin / Witte de With / WMC Kerkrade / Zeister Muziekschool / Zimihc

---

COLOFON

OVER KUNSTEN '92

Kunsten '92 is de landelijke belangenvereniging voor kunst, cultuur en erfgoed, waarvan zo'n 400 organisaties lid zijn. Kunsten '92 zet zich in voor een sterke kunst- en cultuursector en gaat daarover het gesprek aan met politici en beleidsmakers.

Kunsten '92 agendeert belangwekkende onderwerpen, zoals in deze Gemeentelijke Cultuuragenda, doet onderzoek, organiseert debat en vestigt aandacht op knelpunten en goede voorbeelden. Aan onze leden bieden wij een platform om te lobbyen en te netwerken, kennis te verzamelen en te delen, van elkaar te leren en tot nieuwe inzichten te komen.

Bekende initiatieven van ons zijn onder meer de BNG Bank Erfgoedprijs en het jaarlijkse Paradisodebat. Voor meer informatie over onze activiteiten zie www.kunsten92.nl

Kunsten '92
Herengracht 62
1015 BP Amsterdam
www.kunsten92.nl

CONTACTPERSOON

Marianne Versteegh, algemeen secretaris
(020) 4220322
info@kunsten92.nl

PostNL
Porti Betaald

KUNSTEN '92
HERENGRACHT 62
1015 BP AMSTERDAM

WILT U VERDER PRATEN?

BOEK UW KUNSTENAAR

Kunsten'92 biedt u in samenwerking met ArtistTalks de mogelijkheid een kunstenaar te boeken om mee te denken over uw beleidsvraagstuk.

Wilt u onderzoeken hoe kunst en cultuur uw gemeente kunnen verrijken? Heeft u een plan, een vraag of een idee? Kunstenaars zijn bedreven in het uitdiepen van specifieke onderwerpen vanuit een autonome beroepspraktijk. Door gebruik te maken van hun unieke creatieve kwaliteiten krijgt u dan ook een frisse en inspirerende blik op uw beleid.

NAAM

FUNCTIE

E-MAIL

TELEFOON

GEMEENTE

VRAAG

Knip of scheur het formulier uit deze folder en stuur het op. Kunsten '92 zal dan zo spoedig mogelijk contact met u opnemen. Ontvangt u graag meer informatie over dit aanbod of wilt u op een andere manier advies ontvangen over kunst- en cultuurbeleid, neem dan contact op met Kunsten '92 via 020 - 4220322 / 06 52667719 of mail: info@kunsten92.nl. Voor meer informatie bezoek: www.kunsten.nl of www.artisttalks.nl.

Kunsten '92

**ARTIST
TALKS**

hét kunstenaars sprekersbureau